

NACIONALINĖ TEISĖS ŽINIŲ OLIMPIADA 2022

„KONSTITUCIJA KIEKVIENAM“

NACIONALINĖ TEISĖS ŽINIŲ OLIMPIADA

CIVILINĖ IR CIVILINIO PROCESO TEISĖ ĮVADINĖ DALIS*

*Parengė MRU Privatinės teisės instituto doktorantė Ieva Strunkienė

KUR TAIKOMOS CIVILINĖS TEISĖS ŽINIOS?

Civilinės ir civilinio proceso teisės žinios leidžia jaustis saugiau ir ramiau dėl ateities, nes šių teisės šakų žinios ir praktiniai įgūdžiai įgalina praktiškai veikti ir tvarkyti savo gyvenimą.

Pagrindinis civilinės teisės šaltinis yra **Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas**, o civilinio proceso – **Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas**.

Civilinės teisės šaka veikia kiekvieną žmogų nuo pat jo gimimo iki mirties. Ką tik gimusį vaiką su jo tėvais, kitais giminaičiais sieja **šeimoms santykiai**. Skirtingose valstybėse gyvenančių nepilnamečių vaikų ir tėvų asmeniniams ir turtiniams santykiams taikoma vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teisė.

Civilinės teisės žinios primena apie vaikų ir tėvų (kitų vaiko atstovų) tarpusavio santykius, jos suteikia laisvę žinoti pastarųjų teises ir pareigas vieni kitiems, galimybę teises apginti pažeidimo atveju. Motinos (tėvo) valdžia vaiko atžvilgiu pasibaigia vaikui tapus veiksniu.

Kartu su fiziniais asmenimis civilinėje apyvartoje dalyvauja ir **juridiniai asmenys**. **Civilinės teisės žinios** padeda kurti verslą, išmanyti juridinių asmenų rūšis ir jų veikimo galimybes.

KUR TAIKOMOS CIVILINĖS TEISĖS ŽINIOS?

Civilinė teisė reguluoja **paveldėjimo teisinius** santykius. Paveldėti galima pagal įstatymą, testamentą ar faktiškai pradėjus paveldimą turtą valdyti. Paveldint pagal įstatymą, civiliniame kodekse numatyta tam tikra tvarka, kurios laikantis sudaroma paveldėtojų eilė. Civilinis kodeksas nustato 6 paveldėjimo pagal įstatymą įpėdinių eiles, t. y. pirma eile paveldi palikėjo vaikai (įvaikiai), antra – palikėjo tėvai (įtėviai), vaikaičiai, trečia – palikėjo seneliai, provaikaičiai, ketvirta – palikėjo broliai ir seserys, proseneliai, penkta – palikėjo brolio ir sesers vaikai, taip pat palikėjo tėvo ir motinos broliai ir seserys, šešta eile – palikėjo tėvo ir motinos brolių ir seserų vaikai. Sutuoktinių turto paveldėjimui yra skirtos specialiosios paveldėjimo taisyklės. Palikėją pergyvenęs sutuoktinis paveldi pagal įstatymą su pirmos arba antros eilės įpėdiniais (jeigu jų yra).

Pareiškimą dėl palikimo priėmimo reikia pateikti notarui pagal mirusiojo paskutiniąją gyvenamąją vietą per 3 mėnesius nuo mirusiojo (palikėjo) mirties.

Vieni iš svarbiausių santykių, kur galima pritaikyti civilinės teisės žinias – **nuosavybės santykiai**. Jie užtikrina turto turėjimą kaip asmens nuosavybę ir sudaro prielaidas žmogaus, kaip laisvo ir nepriklausomo visuomenės nario, saviraiškai. Atsižvelgiant į šiuos santykius nustatoma, kas yra teisėtas konkretaus turto savininkas (valdytojas) ir naudotojas.

Kiekvienam iš mūsų rūpi, kad niekas jo turimo turto neatimtų bei netrukdytų juo naudotis. Tačiau toks asmuo neturi pamiršti, kad naudodamasis savo nuosavybe neturi teisės pažeisti kito asmens teisių.

KUR TAIKOMOS CIVILINĖS TEISĖS ŽINIOS?

Žmonės kiekvieną dieną sudaro įvairiausias **sutartis** (pirkimo-pardavimo (kuri gali būti užtikrinama rankpinigiais), dovanojimo, mainų, nuomos, panaudos, darbų atlikimo arba paslaugų teikimo ir t. t.). Tam tikros sutartys privalo turėti esmines sutarčių sąlygas jų sudarymui, pavyzdžiui, nekilnojamojo daikto pirkimo-pardavimo sutartis, jeigu joje nėra nustatyta nekilnojamojo daikto kaina, laikoma nesudaryta.

Kiekvienam žmogui kasdienybėje labai svarbi **virtotojų teisių apsauga**. Vartojimo sutartimi verslininkas įsipareigoja perduoti vartotojui prekes nuosavybės teise arba suteikti paslaugas vartotojui, o vartotojas įsipareigoja priimti prekes ar paslaugas ir sumokėti jų kainą. **Virtotojas** – fizinis asmuo, su savo verslu, prekyba, amatu ar profesija nesusijusiais tikslais (vartojimo tikslais) siekiantis sudaryti ar sudarantis sutartis. **Verslininkas** – fizinis asmuo arba juridinis asmuo ar kita organizacija, ar jų padalinys, savo prekybos, verslo, amato arba profesijos tikslais siekiantys sudaryti ar sudarantys sutartis, įskaitant asmenis, veikiančius verslininko vardu arba jo naudai. Juridinis asmuo gali būti laikomas verslininku neatsižvelgiant į jo dalyvių teisinę formą.

Susiklosčius tam tikroms aplinkybėms apie savo, kaip vartotojo, teises dažnai susimąstome tik tada, kai manome, kad jos yra pažeidžiamos. Tuomet pradėdame galvoti, kokias teises turime ir kaip jas apginti, kur kreiptis, koks yra prekės kokybės garantinis laikotarpis ir kt. Į visus šiuos klausimus padeda atsakyti **civilinė**

KUR TAIKOMOS CIVILINĖS IR CIVILINIO PROCESO TEISĖS ŽINIOS?

Be to, civilinė teisė saugo asmenines, kiekvienam žmogui svarbias teises ir vertybes, t. y. teisę į vardą, gyvybę, sveikatą, kūno neliečiamybę, garbę ir orumą, teisę į atvaizdą, teisę į žmogaus privatų gyvenimą ir kt.. Todėl jeigu kas nors, be Jūsų sutikimo, atgamins, parduos, demonstruos arba neviešojoje vietoje, be Jūsų sutikimo, nufotografuos, Jūs turite teisę reikalauti atlyginti turtinę ir neturtinę žalą. Civilinės bylos išnagrinėjimo terminas yra nustatytas įstatymu atskiroms bylų kategorijoms.

Ne tik fizinis asmuo, bet ir juridiniai asmenys gali sudaryti aukčiau nurodytas sutarčių rūšis su fizinais asmenimis. Sudarius sutartis dažnai kyla prielaidų interesų konfliktams, kuriuos nagrinėja **civilinio proceso teisė**.

Civilinio proceso teisė reguliuoja civilinės teisės įgyvendinimo tvarką. Saviteismis yra uždraustas jau nuo senų laikų. Civilines teises gali apriboti tik įstatymai ar įstatymų pagrindu – teismas, jeigu toks apribojimas būtinas viešajai tvarkai, geros moralės principams, žmonių sveikatai ir gyvybei, asmenų turtui, jų teisėms ir teisėtiems interesams apsaugoti.

KUR TAIKOMOS CIVILINIO PROCESO TEISĖS ŽINIOS?

Civilinės bylos teismuose nagrinėjamos pagal nustatytą kompetenciją, vadovaujantis civilinio proceso kodekso nustatyta tvarka.

Lietuvoje veikia bendrosios kompetencijos teismai ir specializuoti teismai.

Apylinkės teismas yra pirmoji instancija, kuri nagrinėja civilines bylas, priskirtas jo kompetencijai. Apygardos teismas yra pirmoji instancija, kuri nagrinėja civilines bylas, įstatymo priskirtas jo kompetencijai, bei apeliacinė instancija apylinkių teismų sprendimams ir nutartims. Lietuvos apeliacinis teismas yra apeliacinė instancija byloms, kurias kaip pirmosios instancijos teismai išnagrinėjo apygardų teismai.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra vienintelė kasacinė instancija įsiteisėjusiems bendrosios kompetencijos teismų sprendimams ir nutartims. Jis formuoja vienodą teismų praktiką aiškinant ir taikant įstatymus ir kitus teisės aktus.

CIVILINĖ IR CIVILINIO PROCESO TEISĖ: ĮVADINĖ DALIS

Daugiau informacijos –
mokomojoje medžiagoje
Nacionalinės teisės žinių
olimpiados pasirengimui.

Organizatoriai:

Globėjas:

Pagrindinis rėmėjas:

EVERSHEDS
SALADŽIUS

Partneriai:

NACIONALINĖ TEISĖS ŽINIŲ OLIMPIADA

